

Leonardo i la casa reial catalana d'Aragó a Nàpols

Autor: Francesc Garrido i Costa

Data de publicació: 03-12-2013

En Cesc Garrido, conscient que En Lleonard estaria vinculat a la casa reial catalana de Nàpols, identifica "La Dama amb un ermini", una de les icones del Renaixement, amb Beatriu d'Aragó

Aquest estiu ha vingut a parar a les meves mans un llibre que pertany a la col·lecció Maestros de la pintura, que du per títol La vida completa de Leonardo, i que havia publicat l'Editorial Origen al 1989 a Barcelona.

Al llibre s'hi troben dades d'origen històric, artístic i tècnic de gran valor, però atès que als crèdits, al principi del llibre, es fa saber la prohibició que cap part d'aquesta publicació pugui ser transmesa o reproduïda de cap de les maneres, no parlaré d'aquest tom de la col·lecció ni d'una manera indirecta. Em limitaré a exposar uns coneixements que he après prèvia lectura d'alguns articles i llibres d'art que he anat fullejant, i qui vulgui assegurar-se del que dic pot anar a qualsevol biblioteca.

Com ja vàrem dir a l'article "Beatriu d'Aragó i Leonardo", sabem que el quadre La dama amb un ermini es troba al museu Czartoryski de Cracòvia. Adams Herzy Czartoryski el va adquirir, però se'n desconeix el lloc i la data. Alguns erudits experts en art consideren que hi ha dos quadres d'En Leonardo, La dama amb un ermini i La bella ferronière, que estan lligats iconogràficament, i, fins i tot, algun d'aquests erudits sosté que les dues dames són la mateixa persona i retratada per la mateixa mà.

La dama amb un ermini és molt improbable que sigui Cecília Gallerani. I del retrat de La bella ferronière podem dir-ne que es desconeix la seva procedència i que és gairebé impossible que fos l'amant de Francesc I de França, com s'ha dit. Per tant, d'una manera o altra, la pintura va arribar a les mans del rei francès, ja que s'accepta d'una forma generalitzada que pertanyia a la seva col·lecció d'art. Jo penso que durant la invasió de Carles VIII de França a Itàlia l'any 1494, després de foragitar Alfons II de Nàpols, aquest va arregar totes les obres d'art que va poder i se les va endur cap a casa.

Els dos quadres han estat retocats, resseguits els contorns, tapat el fons, arreglats alguns aspectes de la cara. Els cabells de La dama amb un ermini s'han convertit en una cinta sota la barbeta. Els cabells de La bella ferronière no tapaven originàriament l'orella i ara la tapen; també la part dreta del rostre és diferent. Ara bé, sembla ser que la fesomia de La dama amb un ermini ha restat reconeixible i només li ha estat afegida una capa molt fina de color rosat al costat dret.

Tan difícil és descobrir quin és el personatge retratat al quadre La dama amb un ermini? Tan difícil és endevinar de quina dama es tracta? La resposta a aquesta pregunta ja la sabem: "És impossible conèixer el nom de la model".

Historiadors, pintors, catedràtics de la història de l'art, experts en tècniques pictòriques, polítics, reis, prínceps i princeses d'altres temps i d'ara, no ho saben ni ho sabien. Mai s'ha sabut qui era la dama, la qual cosa a mi em fa sospitar que és alguna senyora que interessa que es mantingui en la foscor dels temps pel bé de la història, pel bé d'aquesta muntanya de llibres d'història oficial, escrits i arreglats al gust d'alguns estadistes.

Us imagineu que Leonardo da Vinci no hagués nascut a Vinci el 15 d'abril de 1452, sinó abans? Que Leonardo no hagués mort als 67 anys, sinó a una edat més avançada?

Jo intentaré descobrir qui és la dama, però seguint un procediment diferent. En comptes de començar pensant que la data de naixement de Leonardo és intocable, i proclamar que les obres pictòriques anteriors a aquesta data no li pertanyen, em centraré en la gran semblança de La dama amb un ermini i unes escultures conformades per un artista de la cort del rei Ferran de Nàpols, i alguna cosa més.

L'escultor era En Francesco Laurana, de qui l'expert en art Wilhelm Rofls al seu llibre Franz Laurana va dir que Beatriu d'Aragó va servir tretze vegades de tema per a l'art de Laurana, la qual dada està notificada per l'hongarès Albert Berzevichy al llibre Beatriz de Aragón Reina de Hungría, editat al 1908.

La meua hipòtesi de partida és que els retrats de La dama amb un ermini i La bella ferronière, a les quals s'ha confós el nom en diferents ocasions, estan relacionats iconogràficament, han estat pintats per la mateixa mà i diuen que és innegable la semblança entre elles, i que, fins i tot, poden ser germanes. Si hi ha tantes coincidències, les possibles germanes poden haver estat pintades alhora.

La dama amb un ermini, per mi ha de ser Beatriu d'Aragó, que serà Reina d'Hongria, i La bella ferronière pot ser la seva germana Elionor d'Aragó, que serà Duquesa de Ferrara.

Elionor va nèixer l'any 1450 i Beatriu l'any 1457. Es portaven set anys. Si els dos quadres van ser pintats alhora, la diferència d'edat que s'aprecia a les pintures és possible. Les dues van vestides amb un vestit de color granat de la mateixa manera que La Gioconda i la qui diuen que és Beatriu d'Este, al retrat atribuït a Leonardo.

Beatriu d'Este porta els mateixos brodats a la capa, al damunt de la màniga, que La dama amb un ermini porta al coll del vestit.

En qui em vull centrar, però, és en La dama amb un ermini. Jo sempre he pensat que és el retrat d'una nena no major d'11 anys. És plana de pit. A diferència de La bella ferronière, que té una caixa toràcica més gran, aquesta és una noia.

Si entreu també en aquest web hongarès, veureu que s'hi parla de la història de Beatriu. I d'aquesta mateixa Beatriu n'hi ha retratades unes quantes, de suposades i no suposades, i a diferent edat. Però nosaltres agafarem les imatges que mostren una Beatriu jove, abans de viatjar cap a Hongria i exercir-hi de reina.

Així, doncs, aprofito per mostrar unes semblances que no han cridat l'atenció a cap erudit en temes artístics. Cap entès en art no les ha trobat rellevants.

A veure què us sembla.

D'esquerra a dreta i de dalt a baix:

(1) Beatrix Mellszobra Franc. Luranától a Firenzei Bardini-Féle Műkereskedésben.

(W. Rofls, Fr. Laurana cz. művéből). Ugyanonnán van véve.

(2) Beatrix Leánykori Mellszobra a Párizsi Dreyfus-Gyűjteményben

(Fr. Laurana műve). A.M. Nemzeti Múzeum fényképe után.

(3) Beatrix Leánykori Mellszobra Fr. Laurantól a Berlini "Kaiser Friedrich-Museum"-ban.

(W. Rolfs, Fr. Laurana cz. művének 44. táblájáról, a szerző szíves engedélyével).

(4) Beatrix Állítólagos Mellszobra a Palermói Múzeumban Fran. Laurantól.

(W. Rolfs, Fr. Laurana cz. művéből.) mind a kettő Fr. Laurana műve s Rolfs idézett művéből vettük át.

(5) Beatrix Állítólagos Mellszobra a Párizsi Louvreban Fr. Laurantól

(W Rolfs, Fr. Laurana cz. művéből).

(6) Leonardo da Vinci. La Dama amb un ermini.

Beatriu d'Aragó era una persona que es va expressar en català, com sabem per l'anotació de la Cèdula de la Tresoreria de Nàpols. Si també som conscients que el seu pare, Ferran II de Nàpols, era catalanoparlant, en quina llengua devia parlar amb Leonardo?

Francesc Garrido i Costa